

P R A E F A T I O.

num esse duco. **N**oc igitur animo cum ego dederim hæc optime Lector, fac ut tu quoque simili accipias. **E**a res utriusque nostrum commodo futura est. **N**am & tu plus capies utilitatis, si libenter & candide, quod donatur acceperis, & me meorum laborum mearumque vigiliarum minus poenitebit, si cognoro bonis usus fuisse. **Q**uod si quis existet, vel adeo præfractus, vel adeo durus & iniquus, ut nullis incantamentis deliniri queat: ab hoc certe, vel precibus illud impetrare conabor, ut hoc saltem æquatis tribuat pijs studijs, quod tribunalia tribuunt parricidijs & sacrilegijs. **I**lluc turpe iudicatur, si cognitionem antevertant calculi, nec pronuntiatur, nisi causa diligenter excussa. **L**egat prius ac inspiciat, deinde si videatur, damnet ac reiiciat. **S**uperbum est de libro ferre sententiam, quem non intelligas, superbius & de eo, quem ne legeris quidem. **N**abes optime Lector, præfationem longiorem, quam proponebam, partim Gellianam, partim Erasmicam, sed ad meum institutum commodissimam. **N**on enim erubescio, hosce doctissimos viros, vel ad verbum citare, meisque præferre. **N**ihil enim alienius ab ingenio, moribusque meis, quam ad exemplum Aesopicæ corniculæ, alienis me venditare plumis, aut relictis ab aquila cadaveribus vesci coruus. **Q**uod si forte futuri sint nasutuli, critici, obrectatores, qui me aliorum censa compilasse criminabuntur, hosce hoc Hieronymiano refutare duxi. **S**i cuiquam vitio vertitur aliorum bene dicta referre, accusetur **E**nnius, **M**arō item **P**lautus, **C**æcilius, **T**erentius, **T**ullius quoque, & cæteri eloquentes viri, qui non solum versus, sed & multa capita, & longissimos libros, ac fabulas integras transtulerunt.

Vale iam Lector, quisquis futurus es, bene, quem etiam atque etiam rogo, ut si quid fructus ex eo excerpteris Lexico Biblico, officij memor, ut Christiano dignum est, me vicissim pijs votis, & precibus Christo commendes, à quo vno solidum laboris huius premium expecto. **I**d vnum tamen in præfationis calce hexastichon sexagenarijs illis de ponte præcipitatis, & inuenustæ vetustatis amatoribus, atque in veteri suo ferè fermento mucoso per seuerantibus, libenter ob oculos ponam, subinde, & inspectandum, & lectitandum, & quo sapius eo commodius. **I**d est huiusmodi:

Mumpsimus orabat triginta circiter annos

Indocti quidam sacrificus generis.

Sumpsimus interea quantum vis esse legendum

Admonitus, tenuit Mumpsimus ille suum:

Sic hodie multi retinent didicere quod olim.

Nec bona complecti, nec meliora volunt.

Iterum opto valeas, qui leges liuore posito.

ΑΥΤΗ ΧΩΡ ἄντιπελάργουσις ἱκανή.

DE ACCENTIBVS
ET PRIMO DE HEBRAICIS, BREVIS
INSTITVTIO.

VVM igitur illud sit omnium grammaticorum consensu receptissimum, dictiones peregrinas, nisi literaturam mutauerint, cum suo accentu ad nos migrare oportere, consulamus iam non Hebræos, quorum genus iustissimo quodam Dei iudicio, non tamen sine magna literarum iactura extinctum est, sed vnumquodque ex rege neratis nuper in Christo, vel mediocriter Hebraicæ linguæ peritum: & comperimus tertium quodque verbum apud illos, etiam ex ijs quæ latinam declinationem admittere non possunt, accentu acuto in penultima, atque etiam nonnunquam in tertia à fine proferri debere. **I**tasque cum dicimus Abel accentu in fine acuto, non græcè proferimus, quia apud illos, in fine grauatur: non Latine, quia nullum nomen Latinum, nisi corruptum, acuit ultimam: non Hebraicè, quia illi primam, accentu acuto proferunt. **I**gitur nullo harum trium linguarum, quibus Ecclesia vitur, sed suo, hoc est, ab ignorantia na-

DE ACCENTIB. HEBRAICIS.

tia nato accentu isti pronunciant, utpote vltima acuta, cum pferendum sit אֲבֵל accentu in prima. **H**actenus ille, cuius ut prolixitatem vitemus, hæc est reliqua doctrina, Abizai, Abimelech, Bersabee, Caraim, Coeleth, Casseu, Esau, Ezel, Engaddi, Ephrara, Gomer, Iezabel, Isboseth, Miphiboseth, Lamech, Mathusalem, Ramatha, Iared, Heber, Iapheth, Laza, Ramathaim, Ephraim, Berzellai, Issai, Madai, Edrai, Vlai, Sale, Eliezar, Phares, Zacansophtim, atq; alia multa, nõ dici accentu acuto in fine, sed in penultima. **I**n tertia quoq; à fine complura ex Hebræis nõ declinatis, enunciari accentu acuto, ut lonathan, Osianna, Mahalelel. Atq; etiam ex declinatis, ut Vrias, in tertia à fine, sic Tobias, Esaias, Zacharias, Gomorra, &c. Concludit autem dictiones Hebraicas, latine declinatas, accentum habere latinum, ut si Abrahamus & Isaacus dicantur, latino more pronuncientur. **S**imiliter si Balaam, David, Esdras, Israel latinam suscipiant declinationem, latinum ceperint & accentum. **N**omina vero Hebraica ex græco traducta, accentum habere latinum. **V**nde nomina in ias, accentum in antepenultima habebunt, si quidem trium, aut plurium fuerint syllabarum, ut Abdias, Azarias, Ezechias, Esaias, Hieremias, Ieconias, Iosias, Matathias, Zacharias, Sophonias, Ozias, Onias, Baracchias, Tobias, Vrias, Maria. Item nomina Hebræa quæ extensione vnus syllabæ, ad græcam, latinamue declinationem trahuntur, in eadem syllaba retinent accentum apud nos, in qua fuit apud Hebræos. **V**nde sicut Adam, Abraham, Iacob, Ioseph, Phicol, Satan, apud Hebræos in fine acuantur: ita Adamus, Abrahamus, Iacobus, Iosephus, Phicolus, Satanas, apud nos accentu in penultima acuto seu circumflexo proferri debent. **Q**uanquã & alia possit esse ratio, cur Iacobus & Iosephus penultimas producant, quod videlicet per ω meza, & ita x scribantur. **C**onfirmili ratione, à Daniel, Israel, Michael, &c. fieri possunt. Danielus, Israelus, Michaelus penultima acuta, quia & vltimas illa in el, secundum Hebræos acuant, atq; per ita x græcum scribuntur. **Q**uæ præterea apud hebræos accentu acuto in antepenultima proferuntur, si nominis extensione fiant latina, accentum culam in eadem, hoc est antepenultima, habebunt, ut Iocabes, Abel, Nohe prima acuta, nos Iocabeda, Abelus, Noheus, accentum in tertiæ fine faciemus. **E**liezer quoq; penultima acuta, fit latine Eliezarus antepenultima acuta. **E**adem etiamnum fuit ratio, cur barabara quedam in icus producant penultimam, quod prius finalem acuebant, ut à Theutonico, Theoderic, nos Theodoricus, ab Alaric, nos Alaricus, à Rodoric, nos Rodoricus, à Frederic, nos Fredericus facimus. **N**am quod Alexander (cuius doctrinam non omnino eleuo) scripsit, in proprijs icus producit, ut Federicus, multos in errorem (quod tamen in contumeliam eius non euomo) induxit, putantes omnia sic proferenda, cum Dominicus, Euthicus, Rusticus, & alia multa propria nomina penultimam corripiant, & ita antepenultimam acuant, quamuis differentiæ causâ quidam rusticum penultima acuta perperam & magis vsitatè, quàm δακτικῶς & recte proferant. **I**am syllabæ accidunt quattuor, tonus, tempus, spiritus, & passio. **T**onus est triplex, acutus, grauis, & circumflexus.

Tonus acutus habet duo loca supra literam, & vocatur kadma, vel azla minor, cuius signum est virgula à dextra ad sinistram ascendens kadma. **I**ntra literam præcedenti contraria, & vocatur maerich vel mercha, cuius signum est virgula, à dextra ad sinistram descendens.

Tonus grauis habet duo loca, supra literam, & est simile maerich, vocaturq; azla maior, vel geresch, vel terem, cuius signum est virgula à sinistra ad dextram ascendens. **I**ntra literam, & est simile kadma, & in metro etiam ponitur supra, huius signum & vocabulum est **V**ide Sebastianum Munstherum, & Raimundum mithridatem Romanum.

Tonus circumflexus habet duo loca, supra, vel etiam subtus in carmine, & vocatur schophar ilui, vel munah, cuius signum est **I**ntra literam, & vocatur schophar galgal, cuius signum est.

Tempus est triplex, longum, breue, & medium. **T**empus longum in principio dictionis habet accentum talscha vel thlischâ maiorem, cuius signum supra ponitur. **I**n medio quandoq; in dissyllabis, præcedente kadma. **I**n fine, si a est vocalis, præcedente accentu galgal, & vocatur paser gadol. **S**i e est vocalis ponitur supra, & nominatur paser fetaf

DE ACCENTIB. HEBRAICIS.

ketanna . Si i est vocalis ponitur supra vltimam literam, & vocatur וַוַּ paschet, &c. **T**empus breue, nihil continet nisi in vltima accentum, tishcha minorem, vbi proprie sedem habet. **T**empus medium reperitur in principio, medio, & fine. In principio habet accētum mahepach, infra scilicet literam, cuius signum est semicirculus, siue cornu. Reperitur etiam supra literam in carmine, & tunc mercha sequens est pausa. In medio habet etiam tempus medium accentum mercha duplicem, cuius hoc signum est, duæ scilicet virgulæ, à dextra ad sinistram sub litera descendentes, &c.

Spiritus habet duos accentus] Lenem & durum, & sunt aspiratio & tenuitas. Aspiratio ponitur supra literas, & est linea - quæ vocatur raphe, vel raphatum: tenuitas ponitur in earundem literarum medio, punctus scilicet vnusq; dages adpellat.

Passio habet quattuor accentus] Primus est geminatio, & est punctus in medio literarum tenuitatem habentium, hoc est, dageshabiliū tantū, & geminat literam, nominaturq; dagesch, vt mimmcœnu à nobis. Secundus est suspensio, & fit in principio sententiæ vocaturq; zakoph paruū, cuius signum est tale zakoph. In medio sententiæ est cethanahetha. Porro in fine sententiæ est, soph phasuk, cuius figura est linea directe descendens, & duo puncta ad latus sinistrum. Tertius est vnio, & vocatur hebraice samiar, vel makaph, græce hyphen, & est linea iungens duas dictiones, vt chi-llō. Quartus est distinctio & vocatur pasik. Est autem virgula diuidens dictiones, & distinguens sententias, causansq; suspirium, vt kalah, hassur, &c. Ad hæc habent Hebræi in sua lingua adhuc triplicem accentum, videlicet Grammaticum, quem Taaim. Rhetoricum, quem mœthœg, & Musicum, quem Neginah vocant. Grammaticus est, quo dictio simplici pronuntiatur voce. Et hunc cuiuslibet dictionis prolatio requirit, quo vox resonet eminentior. Rhetoricus est, quo dictio ornate profertur. Musicus, quo modulatione quadam & harmonia dictiones proferuntur. Grammatici accenius non habent aliquam figuram, vel signū in biblijs, sed eorum loco successerunt accenius musici. Vnde quæcumq; dictionis syllabam videbis tropo musico signatam, ibi grammaticum accenium locū habere scias. Possit proinde is accenius demonstrari virgula erecta supra literam, vel infra, vt Phaar & daber: verum cum idem officium impleant accenius musici, sat fuerit eos scisse. Insequitur.

DE ACCENTIBVS GRAECIS.

προσῳδία accentus (nam id significat græca vox πρὸς ad, ᾠδή carmen) est ratio pronuntiandi, syllabæ accidens: alia enim est breuis, alia longa: dein acuta, vel grauis, vel inflexa, &c.

Accidunt ergo syllabæ προσῳδίαι.

μαρκὰ, id est, longa	-	ὀξεῖα, id est, acutus	/
βραχέα, id est, breuis	u	βαρεῖα, id est, grauis	\
ἀσπεῖα, id est, asper	ε	περισπωμένη, id est, circumflexus	~

Tempus	Longum	-	vt ἦρας
	Breue	u	vt θεός,
Tonus	Acutus	/	vt θεός
	Grauis	\	vt θεός
	Inflexus	~	vt θεοῦ
Spiritus	Asper	ε	vt ἐλένη
	Tenuis	,	vt ἔρας.

Alij syllabæ accidentibus passiones adnumerant lectionis adminicula, ad puncta proprie pertinent. Sunt autem ἀποστροφῆ auersio' supra extremam dictionis in fine elisa vocali ponitur, estq; ἀποστροφος signum elisæ vocalis, vt κύρι ἐλέκτομ, pro κύρι ἐλέκτομ. In poematis sæpe initiū dictiōis occupat, vt est Callimachi hoc, ὦ πολλῶν δὲ πάντῃ φαίνεται, ἀλλ' ὅ, τις ἐθλόε pro ἀπολλῶν, hoc est, Apollo non cuius apparet, sed bono.

ἵφεμ, Subunio syllabarum contrahendarum nota, vel est virgula subiecta versui circumflexa, qua duo verba, cum res exigit, copulamur, hoc signo, vt qui cunq;. Ante tulit gressum. Et Turnus, vt ante volans, tardum præcesserat agmen.

A ἦ ἵπῶδ' ἄσσο

DE ACCENTIB. GRAECIS.

ἰποδιασολή] Subdistinctio, sub extrema dictione ponitur, dictionem alteram ab altera diducens, hoc signo, μηδὲν, ἄγαμ. Vfus passionum sæpe ad discernenda homonymas voces confert, ὅ, τι ab ὅσις, ὅτι quoniam, &c.

DE TEMPORIBVS.

Primum syllabæ accidens tempus est, nec enim vlla syllaba tono effertur, nisi pro ratione temporis. Atq; ideo sunt tempora perinde ac fulcra quædam tonorum, quæ illi natura in syllabis priora requirunt. Itaq; spectabit doctus grammaticus, primum quanta sit syllaba, longa ne an breuis, longam dignosces, aut longa vocali, η ω, aut diphthongo, αὐ, οὐ, quæ omnes longæ sunt, aut positione, ἄστος, ἄξις. Breuem breui vocali, ε ο, θεός. Mediam auctoritate, non vocali. Nam & si mediæ sint vocales, tamen ea est vis illarum, vt in constitutione syllabarum aut longæ sint, vt ἰσός, aut breues, vt φίλος. Auctoritate mediam arbitrare, nam & quæ breuem natura vocalem habet, nonnumquam extenditur, vt apud Homerum μέλος.

Prudens hoc loco multas poematum figuras omitto, vt pro ὁδός οὐδός. Sic latinis, pro opilio vpilio, protrahendæ syllabæ gratia.

DE TONIS.

Difficile iudicium tonorum est, partim quod res non perinde latinis veteribus frequens, hodie fere negligatur: partim quod & apud græcos videatur vsu, quàm regulis magis probari. Vetusissimi græcorum nullos apices scripserunt, vt est in antiquis quibusdam inscriptionibus cernere, & confirmat Politianus. Postera ætas grammaticorum artibus exercita, hæc literis adiunxit ἐπισύλλα, quasi notas pronuntiationis. Habitumque tum qui ea contemneret, non sat politus. Vellem & latinis par diligentia in obseruandis tonis fuisset, nec dubito quin mansisset integrior superioribus sæculis ratio loquendi. Sed ad institutum, vt poterit simplicissime, καὶ ἀμαθέσσερον, dicam aliquid de tonis, quatenus res patitur, profuturum etiam latinis. Tonus velut comes est temporis. Nec idem syllabæ accidens est tempus quod tonus, vt in corpore aliud est magnitudo, aliud color: ita in syllaba, aliud temporis ratione venit, aliud toni efferendum.

Deinde, & quæ cuiq; adpellationes conueniunt inter se dissident. Tempori longum, breue, produci, corripit attribuimus. Tono acutum, graue, inflexum. Erraueris, si idem dixeris longum & acutum, graue ac breue, aut si quid aliud est huiusmodi. Longius hæc oportet agam, quod vulgus grammaticorum inepte in hac re versetur. Non omnes longæ acutæ sunt. Virgilius: Virg. longa est, non acuta: ἀριστέλης, τις longa est, nō acuta. Nec omnes acutæ longæ sunt. Virgilius, gi acuitur etiam si breuis syllaba, sic ἀριστέλης, ὡς γένης τέ γέ acuuntur, etiam si breues syllabæ. Plærumq; latini homines philosophia i acuta dicimus, ita theologia, prosodia, non quod censeamus i longum esse, sed quod acuat, atq; id solitum isto pronuntiarum modo, nō latino sed græco. Græcæ sunt dictiones, nec adeo Romanis attritæ linguis, vt exuerint genuinum tonum. Fecit vulgus Romanum historia, comœdia, tragœdia, latino tono leuigatis syllabis. At philosophia & quædam similes voculæ, doctis mansere vt hospites, externæq; non latinæ: ergo & græcos tonos custodiunt, cur non prosodiam dicimus vt comœdiam, quando cogis me prosodia dicere. Altera vox vulgo Romano detrita, quasi Romana facta est. Altera in scholis doctorum hominū, vt græca delituit. Igitur recte dices philosophia, theologia, quæuis non latine. Egregia sententia Quinilliani est, quæ huc spectat: Qui græcam figuram sequi malet, non latine quidem, sed citra reprehensionem loquetur. Assuerunt latini homines & plærisq; alijs græcismis, vt paraclitus, qui num recte efferantur, vides. Nec enim x in i latinorum transit, sed e obliquum. Naves non male dici philosophia, sed græce, nec longum esse i sed acutum. Id quod sexcentis versibus quidam probare conatur, rem minime dubiam, indoctis etiam. Interim & hoc velim obserues: Metri mensuram tempus esse, non tonum, puto autem metri mensuram, scanfionem, ea est in temporibus.

DE ACCENTIB. LATINIS.

Syllabæ quattuor accidunt, videlicet tenor, spiritus, tempus, numerus. Tenor est modus vel sonus quo syllaba, aut eleuatur, aut deprimitur. Latine dicitur accentus, & prosodia

D E A C C E N T I B V S .

odia græce, id est, uoculatio vel modulatio uocis, in thesim, id est, in depositionem, & arsim, id est, elevationem. Et est triplex, acutus, grauis, circumflexus. Mercurius enim tres uoces reperisse dicitur. Acutam ab æstate, grauem ab hyeme, mediam uero à uere sumptisse. Utimur autem accentu, ne productionis uel correptionis ratio confundatur, licet sæpe syllaba correpta acuetur, ut est penultima uerbi calefacit, frigefacit. Acutus, quo syllaba eleuatur, ut omnis ferme uox monosyllaba significatiua acuitur, ut mel, fel, &c.

Grauis, quo syllaba deprimitur, qui in nulla dictione consistit, nisi in eadem sit acutus, ut uelima nominis dominus. Circumflexus, qui utroque constat, Latinis rarus, cuius loco acuto frequentius utuntur. Spiritus est modus, quo syllaba leniter, aut aspere profertur. Leniter ut ara, amo, onus. Aspere, ut hara, homo, honos. H enim uocalibus augendi flatus causa additur. Varro syllabas quasdam dicit asperas, ut trux, urbs, &c. Lenes, ut lana, luna. Retorridas, quæ mutam habent extremam, ut hic, hæc, hoc.

Tempus, est syllabæ pronuntiandæ mora. Hoc ad rationem metricam pertinet. Et est triplex, longum, breue, anceps siue commune. Omnis enim uocalis ex appositu consonantium, uel longa uel breuis est, aut anceps, id est, quæ tam corripitur quàm produci potest, aucthorum usu, aut sequente muta cum liquida. Huius te regulæ semper memorem esse uolo, ut tenebræ, aratrum, cathedra, &c. Numerus. Omnis syllaba ad minus una, quamuis improprie, uel sex literis ad summum constare potest, ut a, ab, abs, fors, trans, stirps. Quisquis iam uolet amussatius & exactius perdiscere hosce accentus, legat Capnionem, Ricium, Mithridatem, & hebraicum librum, qui Schaar hamæcæg uocatur excerptum. Legat & reliquas profodiarum communes & generales regulas, cum hebraicas, tum græcas, tum latinas denique, maxime uigintiduas Prisciani latinas regulas, & aliorum de uocali ante uocalem, de deriuatis, de signandis accentibus, in nominibus habentibus affixa, de significatiuis, de uerbis præsentis, præteriti, futuri temporis, de Participio, Infinitiuo, Imperatiuo, & similes. Quibus adeo refertæ sunt grammaticorum omnium chartæ, ut non habeant plures Athenæ τριβόλους noctuas.

D E S P I R I T I B V S .

Multo negotio Chceroboscus tractauit spiritus. Tu candide lector, paucis accipe, quæ ad rem, commodum ue attinent.

D V O S V N T S P I R I T V S .

Asper, siue crassus, qui græce Δασεία nominatur, & est flatilis, hoc est, flatus, seu aspirationis nota pro qua nos h scribimus, ut halo primæ syllabæ, græci supponunt quasi nostrum dextro circulo, uocali aspiratione, hac figura halo, siue helena.

Tenuis, græce ψιλὴ uocatur, & est ficitas, seu exilitas prolationis, quæ inuerso à græcis mutatur, id est, sinistro circulo, hoc signo dempta aspiratione, ut alo alis, alere. Aeoli omnino ignorant aspirationes.

Spiritibus utimur, in solis earum dictionum initijs, quæ uocalia sunt, ut ἔρωε, δόδε. Y semper aspiratur, ut hymnus, &c.

Ex consonantibus, sola ς, initio dictionis aspiratur, in medio si duo sunt ξρ, alterum tenui, alterum aspiratione signabis, ut ῥώμη ἐπίρρημα, Pyrrhus, &c. Hæc de profodia. Vestrum erit optimi lectoris, & operam meam boni facere ac æqui & frequentes, ne frustratus uidear studio, & diligentia mea, hisce addiscere, usu linguæ acruos exemplorum. Nactenus de Accentibus.

F I N I S .

A iij Argumens